

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2022 - Sayı / Issue: 56
Sayfa/Page: 118 - 135
e-ISSN: 2822 - 3136

XX. Yüzyılın Başlarında Tarsus'ta Sosyo-Ekonomik Hayat (370-389 ve 404 Numaralı Tarsus Şer'iyye Sicillerine Göre 1906-1908) *

*The Socio-Economic Life in Tarsus in The Early-20th Century
(According to the Tarsus Şer'iyye Registry, No:370-389 and 404, 1906-1908)*

Uğur GÖK*

*Öğr. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi,
Malazgirt Meslek Yüksekokulu,
Muş/Türkiye.

Lecturer, Muş Alparslan University,
Malazgirt Vocational School,
Muş /Turkey.

u.gok@alparslan.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2150-3171

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ
1982

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received:

15/04/2022

Kabul Tarihi / Date Accepted:

07/06/2022

Yayın Tarihi / Date Published:

30/06/2022

Atf: Gök, U. (2022). XX. Yüzyılın Başlarında Tarsus'ta Sosyo-Ekonomik Hayat (370-389 ve 404 Numaralı Tarsus Şer'iyye Sicillerine Göre 1906-1908). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 56, 118-135

Citation: Gök, U. (2022). The Socio-Economic Life in Tarsus in The Early-20th Century (According to the Tarsus Şer'iyye Registry, No:370-389 and 404, 1906-1908). Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute, 56, 118-135

Öz

Şer'iyye sicilleri yerel tarih araştırmalarında oldukça önemlidir. Nitekim günümüz tarih araştırmalarında bu kayıtlardan faydalanılmaktadır. İçerik olarak şer'iyye sicilleri kaydedildikleri bölgenin günlük yaşamı, geçim kaynakları, çarşı ve pazar yerleri, giyecek ve yiyecek fiyatları, camii, mescid, medrese, sosyal ve dinî yapıları, nüfus içerisindeki Müslim ve gayrimüslimlerin birbiriyle olan ilişkileri gibi konuları hakkında önemli bilgiler bulundurmaktadırlar. Tarsus'un XX. yüzyılın başlarındaki sosyo-ekonomik yapısının incelendiği bu çalışmada Ankara Milli Kütüphanesinden temin edilen 370, 389 ve 404 numaralı Tarsus Şer'iyye Sicilleri kullanılmıştır. Bu belgeler ışığında dönemin aile yapısının nasıl olduğunu, evlilik, boşanma, vesâyet, verâset vb. konular incelenmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte ekonomik hayatın da irdelendiği bu çalışmada halkın geçim kaynağının genel olarak neler olduğu ve Müslim-gayrimüslim halkın birbiriyle olan ilişkisinin nasıl işlediği, ayrıca bu dönemde kullanılan ev eşyası, günlük kıyafetler, yiyecek-içecekler, hayvan alım satımı ve fiyatları gibi birçok konu üzerinde durulmuştur. Çalışmanın genel amacı yerel tarih çalışmalarındaki önemli kaynaklardan biri olan şer'iyye sicillerinden yararlanarak, belli tarih diliminde Tarsus'un sosyo-ekonomik yapısını irdelemektir.

Anahtar Kelimeler: Tarsus, Şer'iyye Sicilleri, Boşanma, Evlilik, Vesâyet, Verâset

Abstract

Court records have great importance in local history studies. These records are used in today's historical studies. In terms of content, court records contain important information about the daily life of the region where they are registered, their livelihoods, bazaars and markets, clothing and food prices, mosques, masjids, madrasas, social and religious structures, and the relations between Muslims and non-Muslims in the population. As a study that examines the Tarsus's beginning of the twentieth-century socio-economic structure, the Tarsus Court Records numbered 370, 389 and 404, which were obtained from the Ankara National Library, were used. In the light of these documents, it has been tried to examine how the family structure of the period was, and issues such as marriage, divorce, guardianship, and inheritance. In addition to this, this study, also examines the economic life, what the people's livelihood is in general and how the relationship of the Muslim-non-Muslim people works with each other, as well as the household goods used in this period daily clothes, food and beverages, animal purchase and sale and their prices are emphasized. The general aim of the study is to examine the socio-economic structure of Tarsus in a certain period by making use of the court records, which are one of the important sources in local history studies.

Keywords: Tarsus, Court Records, Divorce, Marriage, Guardianship, Inheritance.

Giriş

Osmanlı Devleti bünyesinde birçok farklı toplumu ve kültürü bulundurmaktaydı. Bu farklı kültürleri bir arada uyum içinde tutabilmek amacıyla kurulduğu dönemden itibaren yargı kurumuna büyük önem vermiştir. Bu amaçla kaza merkezlerine kadılar atanarak birer şer'î mahkeme oluşturulmuş ve halk arasında meydana gelen sorunların çözülmesine çalışılmıştır. Kadıların mahkemelerde gördükleri davaları kayıt altına aldıkları belgelere de şer'îye sicilleri, sicillât-ı şer'îye veya kadı sicilleri adı verilmektedir¹. Bu defterlerde sadece halk arasında meydana gelen sorunlar kayıt altına alınmakla kalmamış, bunlardan başka merkezden taşraya gönderilen sayısız emirnâme sureti, alım-satım işlemleri, ikrar, hibe, ölüm nedeniyle yapılan tereke taksimatları gibi birçok işlemler de kayıt altına alınmıştır (Akgündüz, 1988, s. 17-18). Osmanlı Devleti'ne ait yerel tarih çalışmaları için şer'îye sicillerinin önemi hemen hemen tüm tarihçiler tarafından kabul edilmiştir. Bu çalışmamızda Tarsus'un XX. yüzyılın başlarındaki sosyo-ekonomik yapısı incelenen şer'îye sicilleri (370, 389 ve 404 numaralı ve H.1324-1325 / M. 1906-1908 tarihli) ile açıklanmaya çalışılacaktır.

Osmanlı Tarihi araştırmalarında önemli arşiv kaynakları arasında yer alan şer'îye sicillerinin tetkik edilmesiyle, taşrada bir Osmanlı kentinin merkezle olan ilişkilerinin yanı sıra kendi içindeki hareketliliğini de takip edebilmek mümkün olmaktadır. Osmanlı şehir tarihi ile ilgili olarak yapılan monografik çalışmalarda birinci elden kaynak konumunda olan şer'îye sicilleri; ait oldukları yerin günlük hayatı, giyecek-yiyecek fiyatları, çarşı ve pazar yerleri; cami, mescit, medrese gibi dini ve sosyal yapıları, nüfusun Müslim ve gayrimüslimlere göre dağılımı ve bunların birbirleriyle olan ilişkileri hakkında çok önemli bilgiler içermektedir (Şahin, 2014, s. 1061).

1. Sosyal Hayat

1.1. Aile Hayatı

Farklı cinsten iki insanın sürekli olarak bir arada yaşamak istemelerinin örf, âdet ve kanun tarafından kabul edilmesine “evlenme” denir. Evlenmenin asıl amacı bir aile müessesesi kurmak ve bu müessese içinde çocuk sahibi olarak soyunu sürdürmektir. Hz. Adem ile Hz. Havva ilk aileyi kurmuşlar ve bu durum günümüze kadar kesintisiz sürmüştür (Cin, 1974, s. 23). Aile bir toplumun çekirdeğini teşkil eder ve onu oluşturan bireylerin hem fiziksel (barınma-bakım) hem ruhsal (sevgi-şefkat) hem de sosyal açıdan ihtiyaçlarını karşılar (Güran, 1991, s. 441). Kaşgarlı Mahmud, Divân-ı Lügati't Türk adlı eserinde, Türk toplumunda budun ve boydan sonra en küçük birimin “aile” olduğunu belirtmiş ve toplumun bu müesseseye dayandığını söylemiştir (Köymen, 1975, s. 16). Bu kurumun dikkat çeken en önemli özelliği sağlamlığıdır. Bu özellik güçlü bireylerin yetiştirilmesine ortam hazırlamakta ve sağlam topluma geçişi kolaylaştırmaktadır (Üçok ve Mumcu, 1985, s. 79). Aileler devletin küçük bir modelidir. Dolayısıyla bir devletin sosyal ve hukukî yapısını anlamak, o devletin içinde bulunan ailelerin yapısını incelenmekle mümkündür. Şer'î hukuka ve örfî hukuka bağlı olarak kan bağına dayalı bir müesseseyi temsil eden bir kurumdur (Işın, 1992, s. 216). Bütün hukuk sistemlerinde olduğu gibi İslâm ve Osmanlı hukukunda da aile kurumunun önemli bir yeri ve rolü vardır. Bu bakımdan İslâm hukuku eserlerinde, fetva ve mecmualarında aile hukuku bölümleri önemli bir yer tutar (Kazıcı, 2003, s. 190).

Kayıtlara geçen terekeler vefat eden kişinin malları, mirasçıları ve ailesi hakkında detaylı bilgiler içermektedir. Bu nedenle terekeler, ailenin temeli olan çocuklar, eşler ve anne-babalar hakkında kesin ve net bilgiler vermektedir (Tabakoğlu, 1992, s. 92). Böyle önemli bir müessesenin araştırılmasında şer'îye sicilleri önemli kaynaklardan biridir. Çünkü sicil kayıtlarında eski Türk aile yapısının özellikleri görülmektedir. Sicillerde nişanlanma, evlenme, boşanma, nafaka, verâset, vesâyet vb. gibi konuların nasıl işlediğini, tamamen erkeğe aitmiş gibi görünen boşanma hakkının kadın tarafından nasıl kullanıldığını, şiddetli geçimsizliğin kadına evliliği sonlandırma hakkını verdiğini, eşler arasındaki mal ayrılığı hususunu, eşlerin birbirleri ve çocukları üzerindeki haklarını, mehrin² nasıl uygulandığını, Osmanlı aile hukukunun ne

¹ Osmanlı Arşivlerinde kadı defterlerine ait en erken tarihli örneklerine ilk olarak Bursa'da rastlanmıştır ve 1455 tarihli kayıtlardır. (Uğur, 2010, s. 8-11). Ayrıca bkz. (Akgündüz, 2002, s. 54-68; Karataş, 2005, s. 1-5; Oğuz, 2006; Poş, 2008, s. 593-619).

² **Mehr**: erkek tarafından kendisi ile evlenecek kadına verilen malî bir ödemedir. Kazıcı, 2017, s.195.; Kur'an-ı Kerim, Bakara Süresi 240 ve 241. ayetinde mehr konusu şöyle geçmektedir: *Bakara Suresi/240*: Sizden ölüp de (dul) eşler bırakan kimseler, zevcelerinin, evlerinden çıkarılmadan, bir yıla kadar bıraktıkları maldan faydalanmaları hususunda (sağlıklarında) vasiyet etsinler. Eğer o kadınlar, (kendiliklerinden) çıkıp giderlerse, kendileri hakkında yaptıkları meşru şeylerden size bir günah yoktur. Allah azizdir,

olduğunu ve nasıl pratiğe döküldüğünü anlayabiliriz (Akgündüz, 1988, s. 13). İncelemiş olduğumuz şer'iyeye sicillerinde saymış olduğumuz aile yapısındaki konularla ilgili hükümler bulunmaktadır. Bu hükümler dönemin sosyolojik yönü, aile müessesesi, bunlar arasındaki hukukî bağ ve işleyişi hakkında detaylı bilgiler vermektedir.

1.2. Evlilik ve Boşanma

Araştırmamızın temel kaynağı olan 370, 389 ve 404 numaralı Tarsus şer'iyeye sicillerindeki hükümler sicil numaralarına ve konularına göre ayrı ayrı analiz edilecektir. Evlilik, aile müessesesinin kurulmasında erkeğin ve kadının bir nikâhla, beraber yaşama isteklerini şahitler önünde kabul etmeleri demektir (Karaman, 1996, s. 353). Evlilik nikâh akti denilen bir akitle gerçekleşir. Evlilik işlemleri kısaca şu şekilde olmaktadır: 1-Evlenecek olan bireylerin evlenmeleri için bir engel olmadığını göstermek amacıyla bir belge almaları zaruridir. Bu belgeyi mahallenin ihtiyar heyetinden edinebilmekteydiler. 2-Alınan belge ve şahitlerle beraber kadının huzurunda durumlarını açıklarlar ve kadı huzurunda kıza verilecek olan mihr-i muaccel ve mihr-i müeccel kararlaştırılırdı. 3-Belirlenen mehir "izinnâme-i bîkr" denilen bekârlarla ilgili kağıtlara ve "izinnâme-i seyyib" denilen dullarla ilgili kağıtlara yazılırdı. Daha sonra kadıdan aldıkları izinle beraber imama giderek nikâhlarını tamamlardılar. Böylece nikâh işlemlerini tamamlanmış olmaktadır (Savaş, 1992, s. 131). 370 numaralı Tarsus sicil kaydında evlilik ile ilgili üç hüküm (TŞS: 370, Hüküm: 26, 27, 31) bulunmaktadır, 389 numaralı Tarsus sicilinde ise bu sayı iki olarak karşımıza çıkmaktadır (TŞS: 389, Hüküm: 33, 133). 404 numaralı Tarsus sicil kaydında ise evlilikle ilgili herhangi bir kayda rastlanılmamıştır.

Osmanlıda aile birliğinin ve bütünlüğünün sağlığı açısından evliliğin sürdürülebilirliği esastır, ancak aile içindeki uyum sorunu büyüdüğü zaman nikâh akitleri farklı meşru yollarla sonlandırılıyordu (boşanma). Osmanlı aile hukukunun temelini oluşturan İslâm hukukunda boşanma hakkı erkeğe verilmiştir. Erkeğin karısından tek taraflı boşandığını sadece sözlü olarak bildirmesi bile yeterli olmuştur. Durumu mahkemeye bildirmesi gibi hukuki bir şart koşulmamıştır (Karaman, 1996, s. 353). Fakat mahkeme kayıtlarında karşımıza çok sayıda boşanma davası çıkmıştır. Bu da Osmanlı'da boşanmaların kayıt altına alındığını göstermektedir. İncelemiş olduğumuz şer'iyeye sicillerinde de boşanma konularının geçtiği dava hükümleri görülmektedir (TŞS: 370, Hüküm: 13, 14, 21, 30). Bununla birlikte boşanma imkânının sadece erkeğe ait olmadığı tutulan kayıtlardan görebilmekteyiz. Evliliği sona erdirmek isteyen taraf erkek değil de kadın olursa, kısıtlı da olsa İslâm hukuku kadına bazı haklar tanımaktaydı. Buna göre eğer kadın isterse nikâh akdi sırasında boşanma hakkını kendi üzerine almayı şart olarak dile getirebilirdi. Bunun yanı sıra kadın, bazı durumlarda bizzat mahkemeye başvurarak evliliği sona erdirebiliyordu (Karaman, 1996, s. 352-353). Osmanlıda kadı huzurunda tutulan şer'iyeye sicillerinde boşanma üç şekilde görülmektedir. 1-Erkeğin isteği (tek taraflı-talak). 2-Kadının mihr ve nafaka gibi haklarından vazgeçmesi durumunda (muhalâa). 3-Tefrik (hâkim kararı) ile boşanmalar gerçekleşmekteydi. Burada talak erkek tarafından istenirken tefrik ve muhalâa kadın tarafından istenmektedir (Aydın, 1996, s. 25). İncelemiş olduğumuz sicil kayıtlarında boşanma ve nafakayla ilgili olarak 370 numaralı sicil kaydında dört boşanma hükmü (TŞS: 370, Hüküm: 13, 14, 21, 30) ve nafakayla ilgili üç hüküm (TŞS: 370, Hüküm: 1, 12, 20) bulunmaktadır. 389 numaralı sicilde ise boşanma hükmüne rastlanılmamış sadece yedi nafaka hükmü (TŞS: 389, Hüküm: 24, 25, 72, 108, 160, 185, 202) yer almıştır. 404 numaralı sicilde ise bu iki konuya ait bir dava hükmü bulunmamaktadır.

1.3. Vesâyet

Vesâyet yetim, akılca zayıf veya hasta olan bir kimsenin malının idare edilmesidir. Ölen kişinin malını ve çocuklarının bakımını üstelenen kişiye ise vâsi denir (Devellioğlu, 2003, s. 1138). Vâsi denetiminde çocuğun nafakasının temini, çocuğun rüşd ve bulûğ çağına ulaşmıncaya kadar devam etmektedir. Çocuğun bu yaşa gelinceye kadar sahip olduğu servetinin muhafazası, işletilmesi, kendisinin talim ve terbiyesi, nafakasının sağlanması, mahkemece tayin edilen vâsi aracılığıyla yapılmaktadır (Öztürk, 1995, s. 233). Sicilde vâsiler genellikle akrabalarından tayin edilmektedir. Davalarda vâsinin anne, dede, amca, dayı, kardeş veya resmî bir görevli olduğu görülür. İncelemiş olduğumuz defterlerde vesâyetle ilgili mahkeme hükümleri sadece 389 numaralı sicil kaydında görülmektedir. 115 vesâyet davasının ve hükmünün (TŞS: 389, Hüküm: 3, 7, 8, 15, 17, 19, 20, 22, 28, 29, 32/b, 35, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 62, 63, 67, 68, 69, 70, 71, 75, 76, 79, 84, 86, 87, 89, 90, 91, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 106,

hakimdir. *Bakara Suresi/241*: Boşanmış kadınların, hakkaniyet ölçülerinde (kocalarından) menfaat sağlamak haklarıdır; bu, Allah korkusu taşıyanlar üzerine bir borçtur. Kaynaklarda *mehr*, *mehir*, *mihir*, *mihir* gibi farklı yazım şekilleri bulunmaktadır.

107, 109, 111, 117, 118, 120, 122, 123, 124, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 159, 161, 162, 166, 167, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 186, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 206, 207) olduğu bu sicilde toplam sicil hükmünün $\frac{3}{4}$ 'üne yakını vesâyet oluşturduğu söylenebilir. (Detaylı olarak incelemiş olduğumuz sicillerin istatistikî bilgileri çalışmamız içerisinde toplu şekilde verilecektir). Diğer iki sicil defterinde (370-404) vesâyetle ilgili bir hükme rastlanılmamıştır.

Vesâyet konusunu biraz daha açacak olursak, eski hukukumuzda vâsi atanmasında belli bir zaman sınırlaması yoktu. Vasiliğin kalkması için iki sebep vardır. Bunlardan biri vâsi olarak atanan kimsenin ölmesi diğeri ise vâsi olduğu bireyin reşid yaşına gelmesidir. Fakat vâsi üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmedeği durumlarda kadı bu kişinin yerine bir başkasını vâsi olarak görevlendirirdi. Vâsi olan kişiyi eğer baba belirlemişse bunun görevini sadece ihanet etmesi durumunda kadı sonlandırabilirdi. Bunun dışında kadı bu kişinin görevine son veremezdi. Bireyin babası tarafından seçilen kişi vasilik görevini yapamıyorsa, kadı tarafından bu vâsinin yanına bir başkası daha vâsi olarak atanırdı.

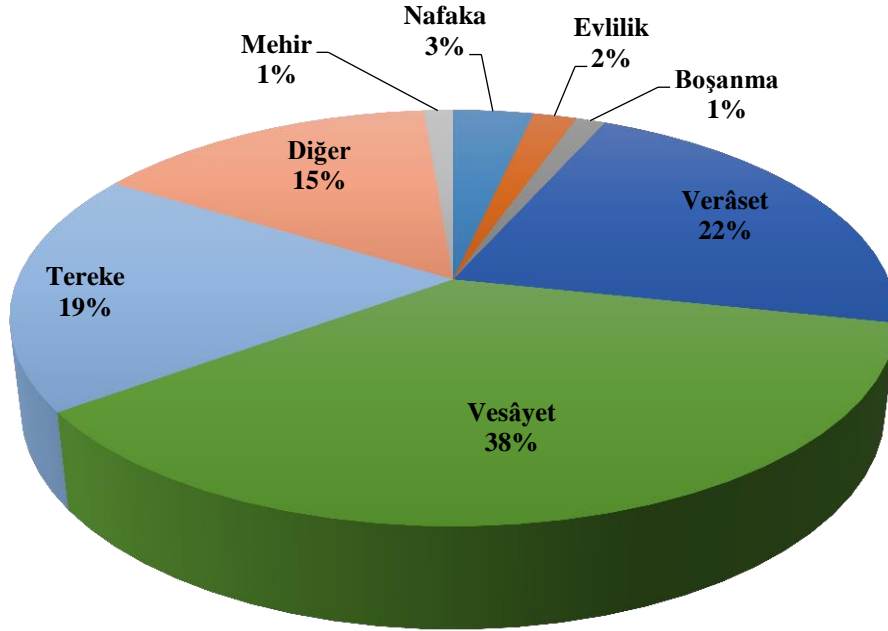
Vâsi, yetimin taşınır ve taşınmaz bütün malını korumak ve onun faydasına olacak şekilde kullanmakla yükümlüdür. İncelediğimiz sicil kayıtlarında genel olarak çocukların reşid olmaması sebebiyle vâsi atıldığı görülmektedir. Örneğin, “Musalla Mahallesinden Abdülhamid Efendi'nin vefat etmesinden sonra küçük oğulları Haydar ve Kasib ve küçük kızları Esmâ, Mısıriye ve Safiye'ye babalarından kalan malları için Said Efendi'nin vâsi tayin olunması” (TŞS: 389, Hüküm: 178). Vâsi olarak atanan kişi, vasisi olduğu kişinin malını onun yararına olacak şekilde ticarete kullanabilirdi. Hatta bu malı kendi malı ile birlikte çalıştırabilirdi. Vasisi olduğu kişinin faydasına olacak şekilde her şeyi yapmakla sorumluydu. Ancak kullandığı malı zarara uğratamaz ve kendi çıkarları için kullanamazdı. Yetim kendi malını koruyacak ve kullanacak yaşa geldiği zaman vâsi ona ait tüm malları teslim ederdi. Vâsi, vasisi olduğu çocukların ihtiyaçlarını görebilmek için hakimden harcama izni alabilirdi. Nitekim yetimler için hazırlanan nizamnâmede, Eytam Sandığı'na kayıtlı olan mallardan ihtiyaçlara göre vâsi tarafından para kullanılması karara bağlanmıştır. Eğer vasisi olduğu kişi reşid olmadan evlenirse vâsi, Eytam Sandığı'ndan çeyiz için ayrıca para çekebilirdi (Çanlı, 2002, s. 97).

1.4. Verâset ve Terekeler

Verâset, bir kişinin ölümü sonrası kalan mallarının kanunen varislerine (mirasçılara) verilmesidir. Tereke, vefat eden veya gaipliği kararlaştırılan bir kişinin kalan malları, borçları ve hakları için kullanılan bir kavramdır. Vefat sonrası kalan malların tamamı mirasçılara devredilir. Vefat eden kişiye muris, miras kalan kişilere varis ve bu kişiler arasındaki ilişkiye de verâset denilmektedir. İncelemiş olduğumuz belgelerin büyük bir bölümünü verâset davaları oluşturmaktadır. Davalar vefat eden kişilerin mal varlığının vârisler arasında taksim edilmesi, devredilmesi, satılması veya varsa borcu mallarının satılarak borcunun ödenmesi ve geri kalanında devlet hazinesine devredilmesi gibi şekillerde geçmektedir. Verâset davalarının genelinde ölen kişiden kalan mallar mahkemece oluşturulan bir heyet tarafından belirlenmiş ve daha sonra belirlenen bu mallar mirasçılar arasında taksim edilmiştir. İncelemiş olduğumuz sicil kayıtlarında 370 numaralı şer'iyeye sicilinde verâsetle ilgili dört hüküm (TŞS: 370, Hüküm: 5, 8, 19, 28), 389 numaralı sicilde elli dokuz hüküm (TŞS: 389, Hüküm: 5, 6, 9, 11, 13, 14, 23, 30, 31, 32/a, 34, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 50, 58, 59, 60, 64, 74, 78, 80, 81, 82, 83, 85, 88, 92, 112, 114, 115, 116, 119/a, 119/b, 125, 127, 128, 142, 156, 157, 163, 164, 165, 175, 182, 183, 184, 187, 188, 189, 190, 197, 201, 203, 204, 205) ve 404 numaralı sicilde ise beş hüküm (TŞS: 404, Hüküm: 1, 4/d, 7, 8, 43, 44, 45, 53) bulunmaktadır.

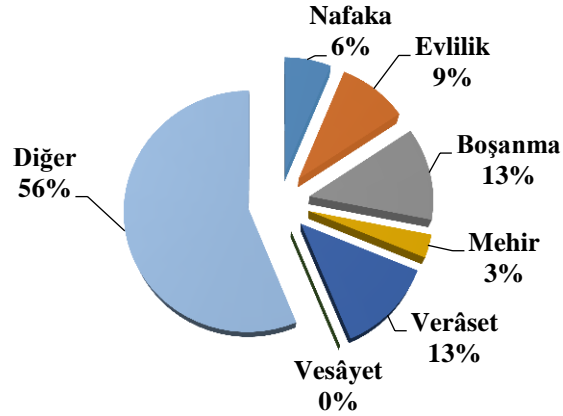
Terekelerde mirasın taksimi dışında, mirasa konu olan mal ve eşyaların incelenmesi de sosyal hayat açısından önemli kayıtlardır. Terekeler, vefat eden kişilerin sosyal ve medeni durumları, aile yapıları, giyim kuşamları, mutfak malzemeleri ve evin diğer durumları hakkında önemli bilgiler vermektedir. Vefat edenin vârisleri mahkeme aracılığıyla kalan malların belirlenmesi, sınıflanması ve fiyatlandırmasını yaptırarak kayda aldırırlardı. Bu kayıtlar müstakil defter şeklinde olduğu gibi şer'iyeye sicillerine de yazılabilmekteydi. Bu kayıtlar içinde murisin sahip olduğu taşınır taşınmaz tüm malları ile borçları ve alacakları detaylı şekilde kayda geçirilirdi. İncelemiş olduğumuz sicillerde görülen alacak davalarından bir örnek verecek olursak: “Tarsus süvari jandarma birliğinden Osmân Ağa oğlu Şecaaddîn Ağa'nın vefat etmeden önce Kâmil Ağa'ya vermiş olduğu kırk sekiz kuruşun vefatından sonra eşinin bu parayı kendisine ve çocuklarına vermesini talep etmesi üzerine görülen dava.” (TŞS: 370, Hüküm:8) Vefat edenin kalan malları üzerinde mecburi bazı

harcamalar yapılmaktaydı. Bunlar, bireyin hayattayken bulunduğu tasarruflar ve ölümüyle ortaya çıkan hakların ve sorumlulukların yerine getirilmesi amacıyla yapılmaktaydı (Öztürk, 1995, s. 217). Özellikle incelemiş olduğumuz 404 numaralı Tarsus şer'iyeye sicilinde tereke kayıtlarının çok fazla örneğini görebilmekteyiz. Kayıtlara konu olan tereke davalarından tespit edilen eşyalar Tarsus'un XX. yüzyılın ilk çeyreğindeki kültürel, sosyal ve ekonomik hayatı yansıtmaktadır. İncelenen sicillerde tereke kayıtları sadece 404 numaralı şer'iyeye sicilinde olup elli dokuz hükümden (TŞS: 404, Hüküm: 2, 3, 4/a, 4/b, 4/c, 5, 6, 9, 10/a, 10/b, 11, 12, 13, 14, 15, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 69) oluşmaktadır. Aşağıdaki grafikte ise incelenmiş olan şer'iyeye sicillerinde (370-389-404 TŞS) geçen hükümlerin konu dağılımlarına göre istatistikî verileri gösterilmektedir.

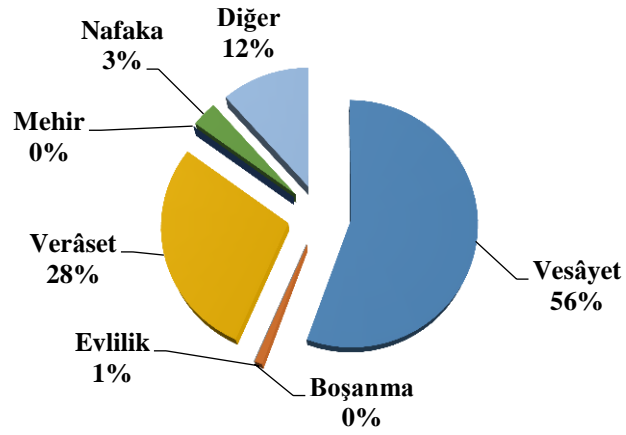

Şekil-1: 370-389-404 Numaralı Tarsus Şer'iyeye Sicillerinde Geçen Hükümlerin Konu Dağılımı

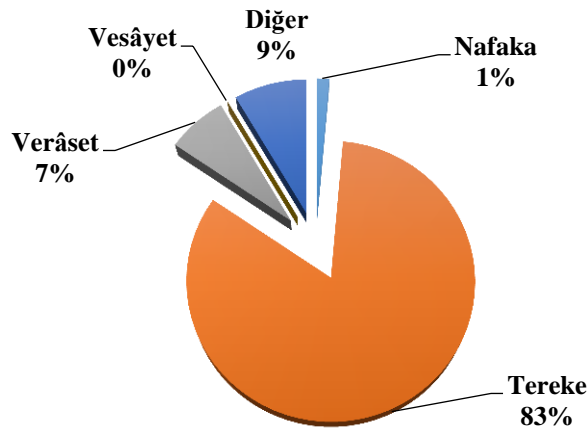
Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi hükümlerin büyük bir bölümü vesâyet, verâset ve terekeden oluşmaktadır. Araştırmaya konu olan 370-389 ve 404 numaralı Tarsus şer'iyeye sicilleri H.1324-1325/M.1906-1908 yıllarını kapsamaktadır. Bu kayıtların konulara göre ayrı ayrı tutulmaya çalışıldığı ancak içlerinde farklı konularında yer aldığı söyleyebiliriz. Bunu söyleyebilmemizdeki argümanımız ise bu üç defterdeki konuların dağılımındaki belirgin farklılıktır. 370 numaralı TŞS'de 32 hükme yer verilmiş ve farklı konular kayda geçmiştir. 389 numaralı TŞS'de 207 hükme yer verilmiş ve bunların 115 hükmünü vesâyet, 59 hükmünü de verâset oluşturmuştur. 404 numaralı TŞS'de ise hükümlerdeki yığılma tereke konuları üzerinde yoğunlaşmış ve 69 hükmün 59'unu terekeler oluşturmuştur. Aşağıdaki grafikler ise bu konudaki farklılık ve yığılmaları göstermektedir.

Şekil-2: 370 Numaralı Tarsus Şer'iyeye Sicili

Şekil-3: 389 Numaralı Tarsus Şer'iyeye Sicili

Şekil-4: 404 Numaralı Tarsus Şer'iyeye Sicili

1.5. Tespit Edilen Ev Eşyaları

Evde kullanılan eşyalar bir ailenin içinde yaşadığı ev kadar önemlidir. Evde bulunan eşyaların çeşidi ve miktarı bireyin veya ailesinin ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan hayat tarzlarını açıklamaktadır (Demirel ve vd., 1992, s. 706). Osmanlı zamanında Tarsus'ta yaşayan ailelerin kullandıkları eşyaları terekeler, şer'iyeye sicilleri veya müzelerden takip etmek mümkündür. Bu bağlamda incelediğimiz üç şer'iyeye sicili kaydından çıkan ev eşyalarının ailelerin sosyo-ekonomik yapıları hakkında az da olsa bir bilgi vermesi bakımından önemlidir. Tespit edilen eşyalar arasında sınıflama yapılarak verilmesi gerekmektedir.

1.6. Mutfak Eşyaları ve Gıda Malzemeleri

Osmanlı Devleti yemek kültürü bakımından oldukça zengindir. Zenginliğin temelinde ise birçok farklı kültüre bünyesinde bulundurması ve bunların uzun yıllar birbirleriyle etkileşim içinde yaşamış olması yatmaktadır. Yemeklerin hazırlanmasında çeşitli ve bol malzemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Osmanlı da bu konuda oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu zenginlik ve çeşitlilik tereke kayıtlarında ve şer'iyeye sicillerinde ortaya çıkmaktadır.

Kullanılan eşyalar dönemin refah düzeyini göstermesi açısından önem arz etmektedir. Terekelerden tespit edilen mutfak eşyaların başında kahve takımı, kahve cezvesi, sini, fincan, tas, kaşık, leğen, bıçak gibi eşyalar gelmektedir. Kullanılan eşyalar arasında gümüş ve bakırdan yapılan eşyaların olduğu da görülmektedir. Bunlar arasında gümüş leğen ve kazan da bulunmaktadır. Muhtemelen bu kaplarda yiyecekler muhafaza altına alınarak stok edilmiştir. Bu eşyalardan dönemin üretimi ve tüketiminin neler olduğu hakkında bilgilere ulaşmak mümkündür. Yukarıda da belirtildiği gibi kullanılan eşyalar dönemin refah düzeyini gösterdiği gibi temizlik anlayışını da göstermektedir. Belgelerde geçen mutfak eşyalarını şu şekilde sıralayabiliriz: Tava, Kazan, Havan, Sini, Tencere, Hamur Leğeni, Küp, Güğüm, Etmek Tahtası, Fincan, Süzek, Elek, Bardak, Süt Tası, Yağ Tavası, Tepsi, Tabak Takımı, İbrik, Çömlek, Ocak, Kahve Cezvesi, Kertekli Sahan, Kadeh, Küçük - Büyük Helke³, Varil, Lenger⁴. İncelemiş olduğumuz terekelerde birçok eşyanın türü, adedi ve fiyatı verilmiştir. Bu malların fiyatları normal piyasadaki değerlerine karşılık gelmese de kaydın tutulduğu dönemin fiyat hareketlerini takip etmemize yardımcı olması bakımından önemlidir. Aynı ürün incelenen tereke kayıtlarında farklı farklı fiyatlara sahip olduğu görülebilmektedir. Örneğin kazgan⁵ fiyatı terekenin birinde 72 kuruş iken diğerinde 76, 111, 207 kuruş gibi farklı fiyatlara sahip olduğu görülmektedir (TŞS: 404, Hüküm: 1, 3, 25, 28). Buna benzer birçok mal ve fiyat farklılığına incelenmiş olan tereke kayıtlarının hemen hemen hepsinde karşılaşılmaktadır.

Terekelerde tarımsal ürünlerden bahsedilirken zahire diye genel bir ifade kullanılmaktadır. Mevcut tarımsal ürünlere baktığımızda hınta (buğday), pirinç gibi hububatların yanında Akdeniz iklimin karakteristik tarım ürünleri olan zeytin, badem, karpuz gibi ürünlerde geçmektedir. Günümüzde de narenciye ve diğer ürünler Tarsus'un önemli ekonomik gelirlerinden biri olarak sayılmakta hatta bu bölgede yetiştirilen ürünler yurt içi ve yurt dışına ihraç edilmektedir. Tüm bunlar değerlendirildiğinde narenciye üretiminin bölgede önemli bir tarımsal faaliyet ve ekonomik değere haiz bir geçim kaynağı olduğu sonucuna varılmaktadır. Ayrıca Tarsus'ta üretilmeyen kahve ve çayın yanında Çin darısı ve İngiliz pirinci gibi ürünlerinde olması bölgede ticari manada bir hareketliliğin olduğunu göstermektedir. Bu durum Tarsus İskeleyi'nin önemli bir ihracat ve ithalat limanı olduğunu göstermektedir.

Terekelerde geçen tarım ürünleri, yiyecek ve içecek maddelerini şu şekilde sıralayabiliriz: bulgur, soğan, arpa, bamyas, sayda yemişi, üzüm, fasulye, tenbakü⁶, karabiber, kırmızı biber, zeytinyağı, balmumu, nohut, kadayıf, karpuz, mercimek, tarhana, gönci, cebnuh pirinci, İngiliz pirinci, acebek⁷, sigara, bahar yağ, acı berez, un, alef⁸, yumurta, hınta⁹, susam, kabak çekirdeği, kahve, şeker, tuz, tütün, enfiye, zeytin, sumak, pekmez, ceviz, bal, sarımsak, Çin darısı gibi birçok ürün bulunmaktadır. Ürün çeşitliliği göstermektedir ki reayanın elinde hemen hemen her türlü gıda maddesi bulunmaktadır. Bunlar arasında hem akdeniz ikliminin verdiği mahsüller hem de başka iklimsel özelliğe sahip yerlerden getirilen ürünler bulunmaktadır.

³ **Helke:** Genellikle bakırdan yapılan bakraç, kova.

⁴ **Lenger:** Yayvan ve derinliği az, geniş, büyük bakır kap. Sami, 1317, s. 1246.

⁵ **Kazgan:** Kilitli yemek vesaire kaynatmaya mahsus büyük tencere. Sami, 1317, s. 1069.

⁶ **Tenbakü:** Tütün gibi ve nargile ile içilen yaprakları kalın bir nevi tütün. Sami, 1317, s. 442.

⁷ **Acebek:** Adana ve civarında börülce adlı sebze verilen isim.

⁸ **Alef:** Hayvan yemi. Türkçesi yulaftır. Sami, 1317, s. 144.

⁹ **Hınta:** Buğday. Sami, 1317, s. 560.

1.7. Giyim-Kuşam Eşyaları

İnsanların giyim kuşamlarının ve takılarının özellikleri içinde buldukları toplumun kültürünü gösteren en açık objelerdir. Nitekim kişinin sadece giyim tarzına bakarak bile onların hangi kültürden ve toplumdan oldukları hakkında fikir yürütülebilmektedir. Farklı toplumlara mensup insanların fiziki yapıları dışındaki farklar ancak gelmiş oldukları kültür ve toplumun kıyafetlerini giymeleriyle anlaşılabilir (Turan, 2014, s. 231). İnsanda doğuştan gelen örtünme, giyinme ve korunma ihtiyacını etkileyenler arasında içinde bulunulan çevre, toplum, inanç, kültür, coğrafya ve temin edilebilecek malzeme vardır ve bunların etkisiyle giyim kuşamlar şekillenmektedir. Osmanlı'da giyim-kuşam konusunda oldukça zengin bir farklılığı bünyesinde bulundurmaktadır.

Osmanlıda birçok giyim tarzı bulunmaktadır. Bunlar arasında din adamları, meslek erbapları, askerî sınıf mensupları, Müslim-gayrimüslim, kadın-erkek vs. ait farklı kıyafetler bulunmaktadır (Demirel, 1992, s. 717). Ayrıca kadınların giyim tarzını etkileyenler arasında toplum içerisinde kadına verilen değer ve kadın-erkek ilişkisinin büyük rolü olduğu söylenebilir. Çalışmamızda terekelerden birçok giyim-kuşam ve takı tespit edilmiştir. Bu kıyafetler arasında entari¹⁰, peştemal, şalvar, putin, astar, kundura, peşkir¹¹, keçe, çuka şalvar, çengel, palto, aba¹², fistan, potin kundura, köhne elbise, külah, fes, düğme, çekid, kemer, ayakkabı, etek, kırmızı meyle takım, kemer, papuç, ağır elbise takım, çorab, çizme gibi birçok kıyafet bulunmaktadır.

Kayda geçen terekeler arasında temel ihtiyaç olmayan fakat bayanların sürekli kullandığı takı tarzı özel eşyalarda bulunmaktadır. Gümüş takılar çoğunlukta olmakla beraber altın takılara da rastlanmıştır. Bunlar arasında altın küpe, gümüşten bilezik, gümüş kemer (138 kuruş) (TŞS: 404, Hüküm: 41), gümüş yüzük (6 kuruş) (TŞS: 404, Hüküm: 47) sayılabilir. Kayıtlara geçen değerli eşyalar sadece kullanılan veya terekeler arasında görülen eşyalar değildir. Bunun dışında bu gibi değerli eşyaların kaybolması veya çalınması gibi durumlarda da mahkemelere başvurulmuştur. Nitekim 370 numaralı TŞS'de bir davada Bakımhâne Mahallesinden ve Ermeni milletinden ve Protestan cemaatinden olan Sâ'atci Serkiz Ağa veledi Kırkor'un kapakları gümüşten olan ve üzeri işlemeli ve dış kapağının içinde şerefiye yazılı bir adet basma sâ'atin üç hafta önce kaybolması üzerine bir dava görülmüştür (TŞS: 370, Hüküm: 6). Yani kayıtlara geçen değerli eşyalar sadece tereke veya verâset olarak değil kayıp, çalıntı veya satış içinde kaydedilebilmektedir. Giyim-kuşam ve takının alımı, seçime, beğenisi ve fiyatı gibi konularda etkili olan nedenler farklılık göstermektedir. Bunlar korunma içgüdüsü, doğa koşullarına uyma, dinsel ya da felsefi inançlar, yapılan işe uygunluk sağlama, yönetsel düzenlemeler, ekonomik koşullar, psikolojik eğilimler yani moda etkili olan nedenlerin başında gelmektedir.

Giyim-kuşam, takı, süs eşyaları vs. kişinin parayla temin edebileceği şeylerdir. Bu yüzden maddi durum satın alınacak ve kullanılacak olan malzemenin yanında giysi alımında da en etkili faktörlerden birisidir. Toplumun ekonomik seviyesi ile bireylerin ekonomik düzeyi farklı faktörlerdendir. Birey ne kadar zengin olursa olsun bazen ihtiyacı olan malzemeyi bulunduğu bölgeden temin edemeyebilir. Devlet, ekonomik sebeplerle bu malların üretimine, ticaretine, kullanımına sınırlamalar veya yasaklar getirebilmektedir. Önemli olan bireyin bu malları alabilmesi için gerekli olan paraya sahip olup olmamasıdır.

1.8. Tarsus'a Ait Yer İsimleri

İncelemiş olduğumuz Tarsus şer'iyye sicilleri'nde birçok yerleşim yerinin adı geçmektedir. Tarsus'a bağlı nahiye, karye, bucak, sancak, kaza ve mahalle isimlerinin sayısı da oldukça fazladır. Bu isimler arasında 4 vilâyet, 6 bucak, 4 kaza, 5 nahiye, 4 sancak, 22 mahalle ve 99 karye ismi tespit edilmiştir. Tarsus'un özellikle 22 mahallesinin ve 99 karyesinin olması, incelenen dönem itibarıyla büyük bir yerleşim yeri olduğunu göstermektedir. H. 1324-1325 ve 1326 Adana vilâyet salnâmelerinde Tarsus'a bağlı karye sayısı her üç yılda da 98 olarak kayıtlara geçmiştir¹³. Dönemin mahallelerinden sadece Câmî'ün-Nur, Eski

¹⁰ **Entari:** Eskiden üste giyilen iki tarafı yırtmaçlı, geniş kollu, iç etekliği uzun gömlek gibi elbisenin adı idi. Bunların en mükemmeli sarayda mahfuz Bayezid'in Bursa kumaşından yapılmış entarisidir ki teşhir için Londra'ya gönderildiği zaman iki yüz bin lira kıymet konulmuştu. Pakalın, 1993, s. 541.

¹¹ **Peşkir:** Yemek yerken vaktiyle peçete yerine dizlerin üzerine alınan müşterek uzun bez. Sami, 1317, s. 356.

¹² **Aba:** Dervişlerle aşağı tabakadaki ilmiye mensuplarının ve medrese talebesinin giydikleri palto nev'inden bir elbisenin adı. Pakalın, 1993, s. 1.

¹³ *Salnâme-i Devlet-i Aliye-i Osmaniye*, H. 1324, s. 817., H. 1325, s. 817., H. 1326, s. 528.

Ömerli, Yeni Ömerli, Yeni Mahalle ve Kızıl Murad Mahalleleri günümüze kadar isimlerini değiştirmeden gelebilmiştir. Diğer mahalleler ise mevcut oldukları devirde Tarsus'un önemli mahalleleri olarak bilinmektedir. Kayıtlarda dikkat çeken başka bir husus mahallelerin büyük çoğunluğunun şahıs, sıfat veya unvan (millet) adlarıyla anılmasıdır. Çok az sayıda da olsa camiî ve yer adıyla anılan mahalleler de bulunmaktadır. Kayıtlarda Tarsus dışında birçok coğrafi bölge ismiyle de karşılaşmıştır. Bu isimler arasında kişi unvanı olarak kullanılanlar olmakla beraber doğrudan o bölgeyi işaret eden isimlerde vardır.

Tablo-1: Tespit Edilen Karye İsimleri

Manteş	Balathı	Ali Fakih
Kara Yaylak	Yüksek	Kalburcı
Kürt Musa	Sucular	Çapar
Çaputcı	İskilim	Nernek
Balluca	Camili Manda	Berce
Heybeli	Çivili	Topçı
Heblili	Beyili	Tülek
Hasan Ağa	Karsuran	Panzin Çukuru
Mehmed Emin	Kargılı	Çakar
Mürseloğlu	Sarı İbrahimli	Köle Musalu
Kaçuran	Frengelos	Baltalı
Ağçakocalı	Yunusoğlu	Taftil(Harput)
Meznek	Cebbar	Senbil(Lübnan)
Gerdan	Hamamkurbı	Beyili
Tepeçaylak	Çöpli	Cebbar
Hasanbeğli	Melki	Taşçılı
Tebeznik	Telbeköy	Melki
Kızhöyüğü	Tekye	Arab Ali
Kefeli	Ternek	Çakıtfehlâhı
Deli Himmet	Kızılbaş	Karayaylak
Karaçerçili	Takbaş	Tiznek
Abdalkuyu	Sakalı	Ayandırıya(Girid)
Gül Ahmed	Karafakih	Yeniköy(Girid)
Yenice	Topraklı	Pasu(Girid)
Gargılı	Sarı Kavak	Balayvanya(Girid)
Dedeler	Avcı	Melemez
Sarı Veli	Bayramlı	Selmanbeğli
Ferestan	Kazakbaş	Hallac Bucağı
Hacı Halil Damı	Köse Balcı	Manda
Ali Efeoğlu	Uzunkal	Alata
Pirce	Hüseynbeğli	Vesila
Bucak	Yakındam	Çatalca
Küçük Karaçerçili	Mercin	Yeni Ömerli

1.9. Tespit Edilen Cami, Medrese ve Vakıflar

Bir şehrin dinî, kültürel ve sosyal hayatı hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayan kurumların başında ibadethaneler, hayır ve eğitim kurumları gelmektedir. Hayır kurumlarının başında ise vakıflar gelmektedir (Akgündüz, 1988, s. 21). Müslüman Türk devletlerinden itibaren vakıf müessesesi Türk devletlerinin toplum hayatında daha etkili şekilde rol oynamaya başlamıştır. Bu devirde ve sonrasında kurulan vakıf hastaneler, medreseler, darüşşifalar, camiler, imaretler ve benzeri vakıfların yerleşim birimlerinin gelişmesinde büyük etkileri olmuştur. Bu müesseselerde önemli ilim ve fikir adamları yetişmiştir (Baş ve Tekin, 2007, s. 52). Vakıflar başlangıçta ferdi ihtiyaçların giderilmesi amacıyla ortaya çıkmışken daha sonraları, bu müesseseye ilgi gösteren milletlerin sosyo-kültürel yapısı, ihtiyaçları eğilimleri ve zenginliklerine göre gelişerek hayatın her safhasında yerini almıştır. Özellikle Osmanlılarda hem ferdi hem de devleti ilgilendiren bir yaşam biçimi haline gelmiştir (Öztürk, 1995, s. 19). Osmanlı şehirlerinin kuruluş ve gelişmesinde önemli bir rolü bulunan vakıf, cami, medrese, zaviye vb. yapılar şehirlerin vazgeçilmez unsurları olup mimarî yapı açısından da dinî eserlerin başında gelmektedir. İncelemiş olduğumuz sicil kayıtlarında Tarsus'a ait cami, medrese ve vakıf olarak yedi kurum tespit edilmiştir. Sicilde fazla sayıda hayır müessesesinin bulunması özellikle vakıfların fazla olması Tarsus'ta canlı bir dinî ve kültürel hayatın varlığını göstermektedir.

Tablo-2: Tespit Edilen Cami, Medrese ve Vakıf İsimleri

Kenisa Câmî-i-i Şerîfi Vakfı ¹⁴	Danyal en-nebi Aleyhisselam Hazretlerinin Ravza-i Mutahharası Cami-i Şerifi Evkafı ¹⁵
Sultan Gavri Vakfı ¹⁶	Ferhad Paşa Vakfı ¹⁷
Kubad Paşa Medresesi ¹⁸	Kütüphane Vakfı ¹⁹
Tahtalı Mescid-i Şerif Vakfı ²⁰	-

2. Ekonomik Hayat

Tarsus, ilk zamanlarda olduğu gibi bugün de Türkiye Cumhuriyeti'nin önemli tarım ve ticaret merkezi olan ve bu özelliğini devam ettiren önemli kentlerden biridir. Şehir, yedi bin yıllık bir geçmişe sahiptir. Yapılan kazılar ve bulgular şehrin ticarî faaliyetleri hakkında bilgiler vermektedir (Yurt Ansiklopedisi, 1982, s. 3631). Özellikle Tarsus'ta önemli ticaret yollarının geçmesi ve kervan düzergâhlarının olması hasebiyle bölge içerisindeki önemini sürekli korumuştur. 1838 Balta Limanı Antlaşmasından sonra bu bölgeye birçok ülkeden tüccar gelmiştir. Gelenler arasında İngiltere, Yunanistan, Rusya, Fransa, Portekiz, Amerika vs. ülkelerinin vatandaşları bulunmaktadır. Bu tüccarlar özellikle kent merkezlerindeki gayrimüslimler ile bağlantı kurarak ticaret yapmışlardır. Bu da gayrimüslimlerin oluşturduğu zengin bir sınıfı ortaya çıkarmıştır. Ticari ilişkiler beraberinde tarıma dayalı sanayilerin kurulmasına da öncülük etmiştir. Osmanlı Devleti, Tarsus'ta ticaretle birlikte tarım ve hayvancılık alanlarını da ekonomik hayatın önemli bir parçası haline getirmiştir. Çünkü devletin toprak mahsullerinden ve hayvancılıktan aldığı önemli vergiler bulunmaktaydı (Aytar ve Kendirci, 2015, s. 31).

2.1. Tarsus İplik Fabrikası

İncelemiş olduğumuz Tarsus şer'iyeye sicillerinde sadece küçük esnaflar bulunmamaktadır. Bunların dışında daha büyük üretim merkezleri olan fabrikalarda sicillerde geçmektedir. Bu durum göstermektedir ki üretilen mallar sadece Tarsus sınırları içerisinde kalmamış farklı noktalara da taşınmıştır. Buna bağlı olarak da ticaret ağının güçlü olduğu söylenebilir. Sicillerde iplik fabrikası şöyle geçmektedir: "Katibe Hatun binti Hacı Şaban (boş) bi'l-vesaye takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüp mârru'z-zikr Şamlı mahallesinde vâki' şarken Ali Rıdvanzade Hasan Ağa bağcesi garben Kavvas Mavromati veresesinin iplik fabrikası ve

¹⁴ T.Ş.S. Numara 370, Hüküm No: 4, s. 4.

¹⁵ T.Ş.S. Numara 370, Hüküm No: 23, s. 22.

¹⁶ T.Ş.S. Numara 389, Hüküm No: 73, s. 24.

¹⁷ T.Ş.S. Numara 389, Hüküm No: 17, s. 6.

¹⁸ T.Ş.S. Numara 370, Hüküm No: 23, s. 23.

¹⁹ T.Ş.S. Numara 389, Hüküm No: 113, s. 39.

²⁰ T.Ş.S. Numara 389, Hüküm No: 143, s. 50.

havlu ve savak harkı şimalen yine fabrikanın savak harkı cenuben yine Hasan Ağa bağçesiyle mahdud bir kıtada elli sekiz dönüm” (TŞS: 389, Hüküm: 151; Ayrıca bkz., TŞS: 389, Hüküm: 42). Kayıtlarda olduğu gibi Tarsus'ta bulunan iplik fabrikasının sahibinin gayrimüslim (Mavromati) olduğu görülmektedir. Bu durum gayrimüslimlerin ticarî hayatta etkin bir rol aldıklarını ve yöre ekonomisine katkılarının olduğunu göstermesi açısından son derece önemlidir. Nitekim Osmanlı Devleti'nde hem Müslüman hem de gayrimüslim esnafın devamlı olarak devletin koruması altında olduğu görülür. Ticaretle uğraşan bir gayrimüslim, kendine yapılan küçük bir haksızlık karşısında en az bir Müslüman tâcir kadar hakkını arayabiliyordu. Bazen kadınlara şikâyetle buldukları gibi çoğu kez de doğrudan Divân-ı Hümayun'a başvururlardı. Divan-ı Hümayun da ilgili kadılığa hüküm yazarak konunun araştırılmasını talep ederdi. Şikâyetçi taraf eğer iddia edildiği gibi haklı bulunursa haklarının kendilerine verilmesi istenirdi. Ayrıca gayrimüslim reayaya zulüm ve te'addi edilmemesi ısrarla belirtilirdi (Tekin, 2014, s. 170).

Mavromati'nin 1889 yılında kurduğu bu fabrika ilk defa suyla çalışan bir pamuk dokuma tezgâhı olarak görülmektedir. Pamuğun üretilmesi ve transferi bölge ticaretine yeni bir hareketlilik getirmiştir (Adıyeke ve Adıyeke, 2004, s. 70). Bölgede pamuğun üretimine önem verilmesinden sonra pamuk üretimi artmıştır. Gerçekleşen bu üretim artışı sanayileşme ve diğer gelişmeleri de beraberinde getirmiştir.

Mavromati²¹ Mersin'in önde gelen tüccarlarından biridir. Aslen Kıbrıs'ın Baf kentinden olan Mavromatis, Mersin'e yerleşmiş ve burada bankerlik, simsarlık ve gemi işletmeciliği gibi farklı işlerle uğraşmıştır (Ülkü, 2005, s. 96). Mersin'deki en önemli ticarî faaliyetlerden biri olarak bankalar görülmektedir. Burası bir ticaret merkezi olduğu için, bunun doğal bir sonucu olarak ticarî kurumlar yani bankalar zaruridir. Mersin'de banka benzeri ilk kurum olan bir yazıhaneyi Konstanti Mavromati'nin faaliyete soktuğunu söyleyebiliriz. Mavromati, 100.000 liralık sermaye ile 1872 yılında “Hirisman ve Mavromati Evlatları” adındaki yazıhaneyi açmış ve burada bankacılık işlemlerini yürütmeye çalışmıştır (Mutlu, 1941, s. 44-45). Mavromati, Mersin ve Tarsus'a büyük yatırımlar yaparak bölgenin gelişmesine ve ekonomik olarak büyümesine ayrıca yöre halkının iş imkanı bulmasına büyük katkı sağlayan tüccarlardan biri olarak görülmektedir. “Mehmed iki yüz elli guruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim olduğu halde miyanemizde adem-i hüsn-i imtizaca binaen yani tarihten üç mah mukaddem ben Mavromati'nin fabrikasında işlediğim bir günde bana yemek göndermediğine binaen gelerek kendisine niçün bana yemek göndermedin didiğimde mezbûr” (TŞS: 370, Hüküm: 20). Dönemin şartları da göz önüne alındığı zaman bir fabrikanın kurulması için gerekli olan maddi ve ilmi yeterliliklerin ne kadar önemli olduğu yadsınamaz. Bununla birlikte ülke içerisinde hem Müslim hem de gayrimüslim birçok yatırımcının belgelerde görülmesi ülke içerisinde herhangi bir ayırım yapılmaksızın herkese yatırım amaçlı eşit olanak sağlandığı görülmektedir.

2.2. Tarım ve Hayvancılık

Tarsus, bulunduğu konum ve coğrafi şartlar sebebiyle tarım ve hayvancılığa elverişli bir yapıya sahiptir. Bölge halkının temel geçimini tarım ve hayvancılık ile sağladığı açıktır. Çukurova Bölgesi'nin verimli topraklarına sahip olan Tarsus'ta ekonomik hayatın en önemli bölümünü tarımsal faaliyetler oluşturmaktadır. Nitekim Ahmet Akgündüz'ün bu konuda Osmanlı kanunnâmelerine dayanarak yaptığı olduğu tespiti göre “Şehir halkının büyük bir kısmı geçimini tarımdan sağlamaktadır. Tarsus'ta üretilen tarım ürünlerinin arasında buğday, arpa, darı, mercimek gibi zorunlu ihtiyaçların yanı sıra bol miktarda pamuk, susam, narenciye ve bağcılık üretimi de yapılmaktadır.” (Akgündüz ve vd., 1993, s. 328) İncelemiş olduğumuz şer'iyeye sicillerinde özellikle tereke kayıtlarının olduğu 404 numaralı TŞS'de bölge halkının malları arasında çok sayıda küçük-büyük baş hayvan ve bunlarla birlikte tarım alet ve edevatlarını görmekteyiz. Tarımda kullanılan araçlar arasında harman döğeni, kazma, balta, ot kazması, saban takımı, orak, çift takımı vs. görülmektedir. Bu ve buna benzer birçok tarım ve hayvancılıkta kullanılan aletin fiyatı terekelerde farklılık göstermektedir. Örneğin, saban takımının fiyatı bir kayıta 34 kuruş (TŞS: 404, Hüküm: 10/b.) olarak geçerken diğer bir kayıta ise 46 kuruş (TŞS: 404, Hüküm: 30) olarak kaydedilmiştir.

Tereke kayıtlarına geçen hayvanların sayısı ve çeşidi oldukça fazladır. Bunlar arasında manda,

²¹Kıbrıslı olan ve Karagöz oğlu Koskiki, daha sonra Kostantin Mavromati olarak şöhret bulan Mavromati, Kışla Caddesinde kayınpederinin kahvesi önünde sarraflık yapıyordu. Viranşehir Mersin'e on kilometre batıda bulunan eski Soli ve Pompeipolis harabelerinde kazı yapan bir Fransız'ın bulduğu kıymetli bir gerdanlık ve gene Mersin'in beş kilometre doğusunda bulunan Karaduvar köyü yakınındaki eski Anşiyal harabelerinde bulunan kıymetli bir altın heykel, yok pahasına sarraf Kostantin'in eline geçmiştir. Mavromati bunları yurt dışında yüksek bir para ile satmış ve birden zengin olmuştur. (Mutlu, 1941, s. 44-45).

camuş, merkep, düğge, inek, öküz, koyun, at, dana vs. büyükbaş hayvanlar bulunmaktadır. Taşımacılık ve ulaşımda kullanılan hayvanlar deve, kısırak, yük taşımak ve araba çekmek için kullanılan bargir, merkep, at, tay ve katırdır. Tıpkı tarım ürünlerinde olduğu gibi hayvanların fiyatlandırılmasında da birliğin olmadığı görülmüştür. Örneğin öküz fiyatı bir kayıta 800 kuruş (TŞS: 404, Hüküm: 39) iken diğer kayıtlarda 1150, 626, 1010, 506, 595, 660, 726, 744 kuruş (TŞS: 404, Hüküm: 36, 37, 43, 52, 54) olarak görülmektedir. Kayıtlara geçen ve fiyat olarak en yüksek olan hayvan ise camuş olarak görülmektedir. Tereke kayıtlarının birinde camuş fiyatı 1416 kuruş (TŞS: 404, Hüküm: 9) iken başka bir kayıta ise 1240, 1230 kuruş (TŞS: 404, Hüküm: 37, 46) olarak görülmektedir. Hayvanların adedi ve çeşidi bakımından oldukça zengin olan tereke kayıtlarında diğer saymadığımız hayvanların fiyatları da hemen hemen tamamında farklılık göstermektedir. 69 hükmün bulunduğu 404 numaralı Tarsus şer'iyeye sicilindeki kayıtların otuz altı hükmü doğrudan hayvanların listeler şeklinde ve fiyatlarıyla birlikte kaydedildiği terekelerdir. Diğer otuz üç hüküm ise ev eşyası, tarım aletleri, kişisel eşyalar, gıda vs. şeyleri içermektedir. Tarsus'ta yetiştirilen küçük ve büyükbaş hayvanlar bir yandan şehrin et ihtiyacını karşılarken bir yandan da yetiştirilen koyunların bir kısmı, İstanbul'un et ihtiyacını karşılamak için Niğde, Aksaray ve Kayseri üzerinden bu şehre ulaştırılmıştır (Bilgili, 2001, s. 445). Kayıtların çoğunda tarım ve hayvancılıkla uğraşanların Müslüman olduğu, gayrimüslimlere ait bir kaydın neredeyse hiç olmadığı görülmektedir. Elbette bu gayrimüslimlerin tarım ve hayvancılıkla uğraşmadıklarını göstermemektedir. Şer'iyeye sicillerinden elde ettiğimiz bilgilere göre Tarsus'ta yaşayan gayrimüslimlerin, genelde ticaret, sarraflık, tefecilik, esnaflık, tarım, hayvancılık ve bağcılıkla uğraştıklarını söyleyebiliriz (Aytar ve Kendirci, 2015, s. 32). Sadece bizim incelemiş olduğumuz tarih aralığındaki kayıtlarda bunlara ait bir davaya rastlanılmamıştır. Gayrimüslimler genellikle ticaretle uğraşmış ve bunun sonucunda da ekonomide gayrimüslimler ön plana çıkmıştır. Özellikle Rumların ön plana çıktığı ve Tarsus'ta Cami'ün-Nur mahallesinde ticaretin en yoğun şekilde yapıldığı görülmektedir. Rumlar, tüccar oldukları için varlıklı kişilerdi. Bu nedenle diğerleri sık sık onlardan borç almaktaydı. Şer'iyeye sicillerindeki Rumlarla ilgili kayıtların büyük bir kısmı, onların diğer halka borç para verdiklerini, buna karşılık da borçluların bağ, bahçe, tarla ve evlerini rehin aldıklarını belgelemektedir (Poş, 2005, s. 272). Tarsus'ta yaşayan Rumların büyük çoğunluğunun bu mahallede yaşıyor olması ticaretle olan ilişkilerini göstermektedir (Aytar ve Kendirci, 2015, s. 37).

2.3. Çarşı - Esnaf - Meslek Grupları ve Askerî Görevliler

Söz konusu üç şer'iyeye sicilinden hareketle Tarsus'un ekonomik yapısını ortaya koymak mümkün değildir. Fakat sicilde geçen çarşılar, dükkânlar, meslekler ve lakaplar o dönemin iktisadî yapısı hakkında fikir vermektedir. Tarsus'ta ekonomik ve ticarî alanda çarşı, esnaf ve meslek gruplarının önemli bir rolü bulunmaktadır. Esnaf grupları tarım, hayvancılık ve ticaret dışında kalan alanlarda mal ve hizmet üretmektedirler. Osmanlı'nın diğer bütün şehirlerinde olduğu gibi Tarsus'ta da tezgâhlar ve küçük sanayi tesisleri belli meslek grupları tarafından çalıştırılmaktadır. Ayrıca şehirdeki ticarî hareketliliğin en yoğun olduğu yerler olarak pazarlar bulunmaktadır. Buralarda şehir halkının, esnafın ve köylünün yoğun şekilde ve doğrudan ticaret yaptığını söyleyebiliriz. Esnaf çeşitliliğinin fazla olması ticarî hayattaki canlılığı da göstermektedir. Sicillerde geçen lakaplardan o kişilerin o mesleği yaptığı anlamına gelmeyeceği tabidir. Fakat genel bir kanaat oluşturması açısından önem arz etmektedir. Sicillerde geniş bir meslek grubuyla karşılaşmaktadır. İncelemiş olduğumuz sicil kayıtlarında 37 farklı çarşı, esnaf ve meslek grubu bulunmaktadır. Bunlar içinde çeşitliliğin fazla olması Tarsus'taki ticarî hayat hakkında ipuçları vermektedir. Ayrıca sicillerde askerî sınıf mensubu olan 5 şahıs tespit edilmiş olup bu kişilerin vefatından sonra kalan malları üzerine dava görülmüştür. Bu şahıslarla ilgili davaların 2'si alacak (TŞS: 370, Hüküm: 8, 9), 2'si tereke (TŞS: 370, Hüküm: 18, TŞS: 389, Hüküm: 112) ve 1'i de vâsi tayini (TŞS: 389, Hüküm: 111) ile ilgilidir. Sicilde bir fabrika isminin tespit edildiği yukarıda bahsedilmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak dönemin üretimi ve üretimde kullanılan araç-gereçlerin kısmen tespiti, meslek kollarının dağılımı, çarşı esnafının uğraş alanı gibi konuları inceleyebilmemiz mümkündür.

Tablo-3: Sicilde Geçen Çarşı – Esnaf ve Meslek Grupları

Tüccar	Nalbant	Hemşire
Bazergân	Kâtib	Muallim
Kuyumcu	Bakkal	Mal Müdürü

Terzi	Muhtar	Çevirmeci
İplik Fabrikası	Savakçı Esnafı	Zabıta Memuru
Topcu	Değirmenci	Kebapçı Ustası
Etmekçi Ustası	Hafız	Çerçi
Berber	Hamamcı	Kahveci
Nalbant	Arabacı	Dellal
Müezzin	Yorgancı	Nüfus Memuru
Yoğurtçu	Kahveci	Irgad Pazarı
Oturakçı	Müderriş	Hamamcı
Buğday Çarşısı	-	-

Sonuç

Kayıt altına alındıkları dönem ve yer hakkında ayrıntılı bilgiler içeren şer'iyeye sicillerinin incelenmesi, transkribe edilmesi ve değerlendirilmesi genelde tarih yazıcılığı açısından ve Türk tarihi ve kültürü açısından büyük öneme sahiptir. Nitekim şehir tarihçiliği ve yerel tarihçilik alanındaki çalışmalarda kayıt altına alınan bu belgelerden faydalanılması zaruridir. Kadıların devlet merkezi ile yaptıkları resmî yazışmaları, halkın şikâyet ve dilekçelerini, mahallî idarelere ait hukukî düzenlemeler olarak kabul edilen ferman ve hükümleri, en önemlisi de ait olduğu mahallin sosyal ve iktisadî hayatını yansıtan mahkeme kararlarını içeren bu siciller incelenmeden Osmanlı Devleti'nin siyasî, idarî, ekonomik ve sosyal tarihini yazmak bir nebze eksik kalacaktır. Sicillerin her konuda tarihe temel kaynak olacağına şüphe yoktur. Yerel tarih çalışmalarının doğru yapılabilmesi için kişilerin birbiriyle ve kişilerle devlet arasındaki bütün önemli olayların kaydedildiği şer'iyeye sicillerinin incelenmesi gerekmektedir. Arşiv belgelerinin genel tarihe katkıları, önemli tarihî olayların, tarihî şahsiyetlerin, mahallî adlarının ve önemli tarihî müesseselerin bütün ayrıntılarıyla doğru olarak tespit edilmesinde büyük önemi bulunmaktadır.

İncelemiştir olduğumuz 370, 389 ve 404 numaralı Tarsus şer'iyeye sicilleri (H.1324-1325/M.1906-1908) XX. yüzyılın başlarına ait iki yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Bu şer'iyeye sicilleri toplam olarak 194 sayfadan ve 307 hükümden oluşmaktadır. Bu sicil kayıtları Tarsus'un sosyo-ekonomik yapısı hakkında etraflıca bir malumat verdiği söylenemez. Ancak iyi tetkik edildiğinde bölgenin sosyal, iktisadî, idarî, siyasî, adlî, kültürel, etnik ve dinsel yapısı hakkında bizlere az da olsa bilgi vermektedir. Sosyal hayat içerisinde başta aile yapısı ve bu yapı içerisindeki ilişkilerin (evlilik, boşanma, verâset, vesâyet, tereke) şer'î hukuktaki yeri ve bunun taşrada uygulanışı olmak üzere Müslim-gayrimüslim ilişkilerinin nasıl olduğu bu dava hükümlerinde karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında bir yerin kültür yapısını en iyi şekilde gösteren gündelik hayatta kullanılan araç-gereçler, giyim-kuşamlar, tüketilen gıda ürünleri ve çeşidinin yanı sıra tarım ve hayvancılıkta kullanılan alet ve edevatların neler olduğu, beslenen ve ticarî alanda kullanılan hayvanların çeşitleri ve tüm bu saydıklarımızın dönem içerisindeki fiyatları incelenen dava hükümlerinde tespit edilmiştir. Ticarî hayatın en önemli unsuru olan çarşı, esnaf ve meslek gruplarının neler olduğu da ayrıca tespitlerimiz arasındadır.

XX. yüzyılın başlarında Anadolu'da küçük yerleşim yerlerinden biri olan Tarsus'ta mahkemede tutulan sicillerin şehrin ve Osmanlı tarihinin aydınlatmasındaki payının büyük olduğu ortadadır. Çalışmamızda kayıtlara geçen hükümler ışığında teorik olarak hazırlanan kanunların pratikte nasıl uygulandığı görülebilmektedir. Ayrıca dönemin ve kayıtların tutulduğu bölgenin kültürü hakkında ayrıntılı bilgi vermesi münasebetiyle önemli olan şer'iyeye sicillerinin çalışılarak sonuçlarının kullanıma açılması büyük önem arz etmektedir.

Kaynakça

Kur'an-ı Kerim. (2020). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Arşiv Kaynakları

Salnâme-i Devlet-i Aliye-i Osmaniye: H. 1324, 1325, 1326.

Tarsus şer'iyeye sicili, Numara: 293, 296, 297, 370, 389, 404.

Tetkik Eserler ve Makaleler

Adıyeke, N. ve Adıyeke, N. (2004). *Modernleşmenin doğurduğu kent: Mersin, sırtı dağ-yüzü deniz: Mersin*. Yapı Kredi Yayınları.

Akgündüz, A. (1988). *İslâm hukukunda ve Osmanlı tatbikatında vakıf müessesesi*. TTK Yayınları.

Akgündüz, A. (1988). *Şer'iyeye sicilleri (Mahiyeti, toplu kataloğu ve seçme hükümler)*. TDAV Yayınları.

Akgündüz, A. (2002). İslâm hukukunun Osmanlı Devleti'nde tatbiki: şer'iyeye mahkemeleri ve şer'iyeye sicilleri. *Türkler Ansiklopedisi*, 10, 54-68.

Akgündüz, A., Tekin, R., Baş, Y. ve Kaşıkçı, O. (1993). *Arşiv belgeleri ışığında Tarsus tarihi ve Eshab-ı Kehf*. Tarsus Ticaret Sanayi Odası Yayınları.

Aydın, M. A. (1996). *İslâm ve Osmanlı hukuku araştırmaları*. İz Yayınları.

Aytar, İ. H. ve Kendirci, H. (2015). 19. Yüzyılda Tarsus kenti'nin ekonomik yapısı üzerine bir değerlendirme. *Journal of History Studies*, 7 (4), 25-43.

Baş, Y. ve Tekin, R. (2007). *Maraş vakıfları (Dulkadirli ve Osmanlı dönemi)*. Oğuz Dulkadiroğlu Bektik Kültürünü Yaşatma Derneği Kültür Hizmeti Yayınları.

Bilgili, A. S. (2001). *Osmanlı döneminde Tarsus sancağı ve Tarsus Türkmenleri*. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Cin, H. (1974). *İslâm ve Osmanlı hukukunda evlenme*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Çanlı, M. (2002). Eytam idaresi ve sandıkları (1851-1926). *Türkler Ansiklopedisi*, 14, 57-73.

Demirel, Ö., Tuş, M. ve Gürbüz, A. (1992). Osmanlı Anadolu ailesinde ev, eşya ve giyim-kuşam (XVI-XIX yüzyıllar). *Sosyo-kültürel değişme sürecinde Türk ailesi-2* (1. Baskı, s. 703-755) içinde. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Yayınları.

Develioğlu, F. (2003). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedi lügat*. Aydın Yayınları.

Güran, N. (1991). *Aile hizmetleri, aile yazıları*. IV. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

Işın, E. (1992). Tanzimat ailesi ve modern âdâb-ı muâşeret, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, I. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

Karaman, H. (1996). *Mukayeseli İslâm hukuku*. I. İz Yayınları.

Karataş, A. İ. (2005). *Mahkeme sicillerine göre XVIII. yüzyılda Bursa'da gayrimüslimler*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Uludağ Üniversitesi.

Kazıcı, Z. (2017). *Osmanlı toplum yapısı*. Kayhan Yayınları.

Köymen, M. A. (1975). Alp Arslan zamanı Türk toplum hayatı. *Selçuk Araştırmaları Dergisi*, 5, 1-73.

Mutlu, F. (1941). Mersin şehri nasıl ve ne zaman kuruldu (Bankalar). *İçel-Mersin Halkevi Dergisi*, 36, 44-

45.

- Oğuz, İ. (2006). *Tarsus şer'iyeye sicillerine göre Mersin kentinin kuruluş öyküsü*. Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Yayını.
- Öztürk, S. (1995). *İstanbul tereke defterleri (sosyo-ekonomik tahlil)*. OSAV Yayınları.
- Öztürk, S. (1995). *Askeri kassama ait onyedinci asır İstanbul tereke defteri (sosyo-ekonomik tahlil)*. OSAV Yayınları.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü, I-II*. Milli Eğitim Yayınları.
- Poş, A. (2005). Osmanlı döneminde Tarsus (1516-1923). *Ç.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 243-278.
- Poş, A. (2008). XIX. Yüzyılın ikinci yarısında Tarsus'ta Müslim gayrimüslim ilişkileri. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17, 593-619.
- Sami, Ş. (1317). *Kamus-i Türki*. İkdam Yayınları.
- Savaş, S. (1992). Fetva ve şer'iyeye sicillerine göre ailenin teşekkülü ve dağılması. *Sosyo-kültürel değişme sürecinde Türk ailesi-2* (1. baskı, s.125-168) içinde. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Yayınları.
- Şahin, A. (2014). 1824-1828 (H.1240-1244) Tarihli Tarsus şer'iyeye sicilinin tanıtımı ve fihristi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, IX, 1061-1084.
- Tabakoğlu, A. (1992). Osmanlı toplumunda aile. *Sosyo-kültürel değişme sürecinde Türk ailesi-1* (1. baskı, s. 84-88) içinde. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Yayınları.
- Tekin, R. (2014). *İstanbul'da gayrimüslimlerin gündelik yaşamı (1520-1670)*. Atıf Yayınları.
- Turan, Ş. (2014). *Türk kültür tarihi, Türk kültüründen Türkiye kültürüne ve evrenselliğe*. Bilgi Yayınları.
- Uğur, Y. (2010). Şer'iyeye sicilleri. *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, 39, 8-11.
- Üçok, C. ve Mumcu, A. (1985). *Türk hukuk tarihi*. Savaş Yayınları.
- Ülkü, C. (2005). *Konstantinos Mavromatis'in mezar anıtı. Tarih İçinde Mersin*. Kolokyum-II, Mersin Üniversitesi Yayınları.
- Yurt Ansiklopedisi. (1982). İcel, V, Anadolu Yayınları.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmacı, çalışmanın verilerinin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala gerekli dikkat ve özeni göstermiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazar tek başına makaleyi hazırlamıştır.

Çıkar Beyanı

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Ekler

Ek-1: Tespit Edilen Ev Eşyaları ve Fiyatları

Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)	Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)	Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)
Balta	8,20 8,28	Kilim	23 300	Bağçe Çatalı	2405 -
Hamam Leğeni	20 40	Kazgan	72 111	Sanduk	- -
Hamam Tası	- -	Kazma	2,5 3	Su Arabası	828 -
Kara Güğüm	15 52	Sağır Yorgan	11 33	Yatak Takımı	23 115
Tencere	10 85	Minder	10 17	Çanak	0,9 11
Seccade	37 -	Küçük Leğen	21 125	Çarşaf	8 -
Sini	23 81	Ekin Makinesi	100 -	Tarak	11 28
Kundura	8 10	Oturak	23 -	Çuval Namazlığı	6 12
Halı	16 215	Namazlık	6 12	Şemsiye	7 14
Yorgan	11 33	Avize Lanba	11 46	Büyük Küp	56 -
Çizme	4 25	Döşek-Yastık	90 -	Nargile	6 89
Karyola	23 200	Yeşil Hibre	1,8 105	Yüz Yastığı	8,60 11
Müsta'mel Sandelye	9,5 404	Ayaklı Lanba	11 18,5	Çengel	9,20 18
Leğen	19 108	Karyola	23 200	Makas	9,24 -
Keçe	20 46	Sepet	1,5 61	Yün Çuval	2,6 81
Boğça	5 -	Kebir Leğen	90 93,10	El Leğencesi	10 16

Ek-2: Terekelerden Tespit Edilen Giyim-Kuşama Dair Eşyalar ve Fiyatları

Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)	Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)	Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)
Şalvar	27 36	Fistan	10 40	Etek	8 -
Astar	- -	Potin Kundura	8 46	Çengel	9,20 18
Kundura	8 10	Peştamal	17 -	Çorab	1,40 5,30
Peşkir	3 14	Köhne Elbise	15 100	Çizme	4 25
Keçe	23 39	Külâh	3 -	Çekid	992 -
Çuka Şalvar	27 36	Düğme	5,25 16	Palto	95 -
Antari	24 -	Altun Küpe	115 -	Aba	- -
Meyle Takım	29 62	Fes	1,20 -	Gümüşden Bilazik	- -

Gümüş Kemer	138	-	Kemer	0,8	-	Ağır Elbise Takım	40	-
Gümüş Yüzük	6	-	-	-	-	-	-	-

Ek-3: Tespit Edilen Mutfak Eşyaları ve Fiyatları

Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)		Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)		Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)	
Şişe	0,23	2,33	Süt Tası	6,20	17	Kebap Tepsisi	5	42
Havan	8	28	Yağ Tavası	6	15	Ekmek Tahtası	4	6
Sini	23	81	Tepsi	10	40	Fincan	-	-
Tencere	10	85,5	Tabak Takımı	-	-	Süzek	15	35
Hamur Leğeni	34	40	İbrik	15	30	Elek	4,20	-
Tava	4,20	20	Çömlek	-	-	Bardak	6	-
Kadayıf Tepsisi	190	-	Ocak	2,25	-	Kahve Cezvesi	3,10	4,30
Kertekli Sahan	6	20	Lenger	0,6	15	Helke	17	60
Varil	5,30	-	Sahan	6	20	Kahve Takımı	8	30
Su Bardağı	0,57	-	Çorba Leğencesi	10	-	Büyük Tava	4	20
Küp	5	56	Çinko Takım	15	-	Kadeh ve Çanak	9,12	10,10
Kazan	-	-	Su Küpü	5	56	El Değirmeni	-	-
Şerbet Tepsisi	25	-	Tuzluk	-	-	Çorba Tası	8	13

Ek-4: Sicilde Geçen Ticaret Hayvanları ve Fiyatları

Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)		Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)		Tür (Cins)	En Düşük En Yüksek Fiyat (Kuruş)	
Dana	100	460	Davar	32	-	Camuş	290	1416
Öküz	150	587	Keçi	-	-	İnek	120	566
Kır Kısırak	138	1242	Deve	650	1653	Tosun	104	759
Sığır	-	-	Tay	411	782	Düğe	69	231
Merkeş	50	205	Bargir	200	925	Sıpa	34	-
Koyun-Kuzu	48	92	Manda	300	400	-	-	-

Ek-5: Terekelerde Tespit Edilen Yiyecek-İçecek Maddeleri

Tür (Cins)	Tür (Cins)	Tür (Cins)
Bulgur	Karpuz	Hınta
Soğan	Mercimek	Sisam
Arpa	Tarhana	Kabak Çekirdeği
Bamya	Gönci	Buğday
Sayda Yemişi	Cebnuh Pirinci	Kahve
Üzüm	İngiliz Pirinci	Şeker
Fasulye	Ağcebeğ	Tuz
Tenbakü	Sigara	Tütün
Karabiber	Bahar	Enfiye
Kırmızıbiber	Yağ	Zeytin
Zeytinyağı	Acı Berez	Sumak
Balmumu	Un	Pekmez
Nohut	Alef	Çin Darısı
Kadayıf	Yumurta	Ceviz
Bal	Sarımsak	Badem